

על

שמרנות

וגמישות

במחשבה

הצבאית

כידוע, נובע דבר זה מהעובדה שאופי הפוזות המזוינים, ודרכי תפעולם, הם בדור זה מורכבים ומסועפים לאין-ערוך מכפי שהיו בכל תקופה מהתקופות הקודמות. המחשבה הצבאית נתבעת עתה להתאים עצמה להתפתחות הטכנית והמדעית המסחררת, ולהסיק מסקנות מתופעות כלכליות וחברתיות, מדיניות ואף רעיוניות, המשתנות בקצב מהיר-ביותר יחסית.

עדיין חיים בנכרון הכל אותם משברים וועזו עים, אותן מפלות ותהפוכות, שמקורם היה בסתירה בין המחשבה הצבאית כפי שהיתה מצויה בארצות מסוימות, והמתרפקת על נכס-עבר, לבין מציאות התקופה. זכורים חלומות המצביאים הצרפתיים והבריטיים, בראשית מלחמת-העולם הראשונה, להחזיר-לתחיה את מסעות-התנופה של נפוליון — חלומות שהתנפצו אל גדר-התיל; חפירת-הקלעים והמקלע-הבינוני, כשמחיר של מליוני קרבנות שולם בעד הפיגור האינטלקטואלי, קלות-הדעת מתוך חוסר-ידע וההיאחזות העקשה בנחשלות. אכן, מחיר גבוה אף מזה עלו אותן המגרעות במלחמת-העולם השנייה. לא רק התמוטטותן של מדינות כה רבות, לא רק מסע-הנצחון של צבאות היטלר במשך השנתיים הראשונות של ההתמודדות, אלא גם המצב העולמי של היום, על מתיחותו וסכנותיו — באו במידה רבה כפועל-יוצא מאי-יכולתם של האחראים על מערכות הבטחון להבין לאותות הזמן, להבין כי בין שתי מלחמות-העולם נתרחשה שוב מהפכה תעשיתית וסוציאלוגית שהיתה חייבת למצוא ביטוי ברור במבנה הצבאות, בחימוש ובאורח-חיים.

אין, כמובן פירושו של דבר כי הגורם הטכני הוא הקובע באופן בלעדי; שהרי לא-במעט אותן משבר במחשבה-הצבאית הפוקד את העולם המערבי היום הוא תוצאה של שימת דגש מופרז דוקא בגורם זה, והזנחת גורמים חשובים לא-פחות, וכשם שמחשבה-צבאית המתעלמת מבעיית התפתחות כלל-המלחמה ושכלולם נגועה בשמרנות מסוכנת, כן אפשר לומר דברים דומים על תפיסת סות המטרונות אד-יורק בבעיה זו.

בדרך כלל, מאמץ סתמי להגברת העצמה החמ-רית, ואפילו הצלחה במאמץ כזה, — אין כל הכרח שיהיו זהים עם מחשבה-צבאית גמישה ותכליתית:

ב תולדות הצבאות השונים הושמע לא-פעם משפט קצר ופשוט — אשר עם זאת קובע לפעמים גורלות עולם: — "תמיד עשינו זאת כך — ואין שום סיבה וטעם לשנות..."

יתכן במלים אלו או דומות נימק הקונסול הרומאי את החלטתו להוליד את צבאו בתבנית הקרב המכונסת המסורתית לתוך המלכודת שחנן בעל טמן לו במערכת-קאני. אפשר שכזה היה הסברם של המפקדים הסלוקיים שעה שהסתבכו, עם הפלגנות חסרות כושר-תנועה-ותמרון שלהם, בהרי יהודה במבצעים נגד הפרטיזנים העבריים. אין זה מן הנמנע שבנוסחה זאת ביטלו מצביאי צבאות-השכירים של המאה ה-ט"ז והי"ז את תורת-הלחימה והמבנה החדשים של ההולנדים והשבדים, ויורשי פרידריך-הגדול תירצו את דביקותם באותן שיטות טקטיות וארגוניות שהכ-רח היה כי תיכשלנה למול המכונה הצבאית אשר המהפכה הצרפתית בראתה.

אך אם ביחס לתקופות מרוחקות אלו יכולים אנו רק לשער השערות לגבי הקשר בין הלכה למעשה, הרי ניתן לומר בבטחון כי בזמננו, במאה העשרים, שורשי ההצלחות והכשלונות בשדה הקרב נעוצים כבר באופן התפתחותם וגייבושם של תהליכים מחשבתיים — לפעמים בריחוק ניכר משלב ההכרעה הפיסית.

מכשירי-בדיקה רק באופן חלקי. יתר-על-כן, אם בשטח מדעי אחר יכולה טעות להיות, רק תופעה חולפת, הניתנת לתיקון במהירות — ובמקרה הגרוע ביותר עלולה היא לגרום לנזק מצומצם, בלבד — הרי שונה הדבר בשטח הצבאי. את התשובה הסופית על-כך אם נכונות תורת-לחימה ושיטת-לחימה, על יעילותם של כלי-נשק או צורת-מבנה, אפשר לקבל רק בשדה-הקרב — ואז, לעתים קרובות, ובפרט בתנאי תקופתנו, הרי זה מאוחר מדי לתקן שגיאות. בכל אלה טמון נימוק נכבד לרתיעתם של אנשי המקצוע-הצבאי מפני תמורות קיצוניות-מדע, ולנטייתם להתמיד בדרכים ובדפוסים המוכרים, שכבר נבדקו במבחן-האש. ובסופו-של-דבר, אם נבחון היטב כל אותם כשלונות הסטוריים של זמננו שנבעו מאי-גמישות מחשבתית, מחוסר ראית-הנולד — הרי נמצא שלא רק הגנרלים נשאו באחריותם.

מן המוסכם הוא שבתקופתנו המאמץ הצבאי הוא מאמץ לאומי כולל, שמאמץ זה מהווה שרשרת, בעלת חוליות רבות — ורק על חוליה אחת, זו של בנין הכוחות ותפעולם, מופקדים אנשי המקצוע-הצבאי גופו. ברם, ישנן בשרשרת זו חוליות החשובות לא-פחות: — התפיסה האסטרטגית המגובשת — והדירקטיבה הברורה הבאה בעקבותיה; כמות האמצעים הכספיים — ואופן חלוקתם; הפעלת מכונת-הייצור, הכונתה וקביעת סדר-העדיפויות בה; — כל אלה הם מאחריותם של המוסדות המדיניים האזרחיים. ולא פעם קרה ששמרנותם, אי-יכולתם לחוש את נטל האחריות הזאת, דביקותם באשליות ואי-בהירות בתפיסותיהם, — הן שבלמו ניצני נטיות נכונות אצל אנשי-המקצוע.

אין זאת אומרת, כמובן, שאלה האחרונים היו תמיד חפשיים — או שהנם תמיד חפשיים — מאותן חולשות העוללות לפעמים לקבוע גורלה של אומה שלמה: — עצלות מחשבתית, חוסר דמיון, העדפה של גורמים סוביקטיביים על שיקולים וצרכים ענייניים.

כל צבא — ובפרט צבא קטן, שמוטלות עליו משימות גדולות, כמו צבאנו אנו — נתבע איפוא ללמוד מתולדותיהם של צבאות אחרים (ואף מתולדותיו הוא) על ההצלחות והכשלונות בהם נתנסו.

(המשך בעמ' 48)

לגבי זו קיים בראש וראשונה קנה-מידה אחד והוא: כושר ההתאמה למסיבות המציאותיות ללא דעה-קדומה; ומציאת הפתרונות למשימות — הן של התקופה בכללה, והן של אותה ארץ מסוימת — גם במסגרת אמצעים מצומצמים, ודוקא בה.

מתעוררת בדרך-הטבע השאלה התמימה-במקצת: — אם הדרך הנכונה ברורה כל-כך, מדוע מחטיאים אותה לעתים כה קרובות? מה הם שרשיה של שמרנות צבאית?

הלא גם לפני מלחמת-העולם הראשונה וגם לפני מלחמת-העולם השניה מצויים היו אישים לא-מעטים אשר כבר במועד מוקדם הבחינו בכיוון הנכון של ההתפתחות הכללית והצבאית, אשר ניבאו והזהירו: — בלוך ומאיר, אסטיאן ודה-גול, פולר ולידל-הארט, דוהה ומיטצ'ל, על שום-מה התיחסו בדרך-כלל אל אישים אלה ואל תורותיהם בספקנות כה רבה — בייחוד בארצותיהם-הם? מדוע הוגשמו לרוב הצעותיהם רק באופן חלקי, ובמאוחר?

אין להסתפק בהסבר הזול והנפוץ כי „המלחמה עניין רציני-מדי מכדי להשאיר את האחריות לה בידי הגנרלים“.

למהותם השמרנית של הכוחות-המוזינים, בעתות-שלום, לקושי לברר ולהנהיג בהם שינויים נכבדים במהירות — בין אם הדבר נוגע לתפיסת-יסוד ובין למבנה-הכוחות או לדרכי-אימון — ישנן סיבות רציניות, שאי-אפשר לבטלן בקלות. ראשית, מסגרת צבאית — יותר מכל מסגרת אחרת — זקוקה ליציבות מסוימת; והחרדה של האחראים למסגרת זאת מפני ריאורגניזציות תכופות-מדי, יש ואיננה בלתי-מוצדקת.

שנית, המקצוע הצבאי הוא, כידוע, מקצוע מעשי בראש-וראשונה — ולכן יקשה כאן יותר מבכל מקצוע אחר לבחון נכונותה של הלכה בחינה-של-ממש; ושוב, מדובר כאן בעתות-שלום. המבחן המעבדתי, הניתוח החלוצי, הייצור לדוגמה ועוד אמצעים דומים בהם יכולים להיעזר מדעים אחרים כדי להבקיע דרכים חדשות — אין למצוא להם הקבלה שלמה במקצוע הצבאי. ניצול לקחה של ההסטוריה-הצבאית, מחקרי-המטה, משחקי-המלחמה — ובסופו-של-דבר התמרון — יכולים במרבית המקרים למלא את התפקיד של

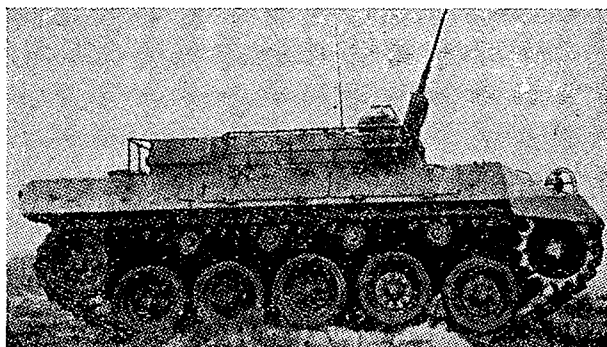
ולסגירה. המצב השגרתי יהיה או נסיעה ברכב ש"כיסוי-הראש" שלו פתוח — כשהכיתה מוכנה בכל-עצ לפעול מעל גבי הזחל; ואילו סגירת "כיסוי-הראש" תבוצע אך ורק בשעת הצורך בכך, ולפרקי-זמן מוגבלים בלבד.

לסיכום: דגם נושא-הגייסות-המשורין הרצוי בעיני שונה מזה המוצג ע"י קפיטן שאקלטון — יען כי הוא משרת גם יעוד שונה; וכך נראה לי הדגם המבוקש:

- זחלילי-מלא;
- מיועד לכיתת-רגלים;
- בעל נשק-סיפון (מקלע-כבד בן 0.5 — או תותח-קל אבטומטי בן-20 מ"מ) המוצב בתוך צריחון;
- בעל שריון כזה שעוביו יעמוד בפני אש נשק-קל ורסיסים (ולא יותר מזה);
- "כיסוי-ראש" בלתי קבוע, הניתן לסגירה ו-פתיחה — והמצב השכיח של הרכב יהיה "גג-פתוח".

כן יהיו בודאי מצויים, בצדו של רכב-נושא גייסות תקין כזה, גם זחלים יעודיים: לנשק-מסייע לרמות השונות, ולתפקידים אחרים בצות-הקרב המשורין — כגון זחלים מיוחדים למהנדסים-משוריינים, וכר.

רגילה — ועל אחת כמה וכמה במעבר שטחים המופגזים בפגזי רסיקי-אוויר בכלל, ובפגזים בעלי מרעומי-קורבה בפרט ובמיוחד. כדי לאפשר, מחד בנושא משורין אחד, נעשו בנוגע לכך נסיונות לא-מעטים בצבאות שונים. דומני שמכל הבחינות של תפעול ושליטה — הגמיש והתכליתי ביותר גיסא, את הלחימה הפעילה של כיתת הרגלים כולה מעל גבי הזחל — ולתת לה, מאידך גיסא, הגנה מתאימה בשעת צליחת שטח מופגז — נראה לי שוב הצורך בהתקנת "גג" שניתן לפתיחה

עיקר השוני שב-M-39 (ארה"ב — נהוג בצבא מערב-גרמניה עכשיו) לעומת זחלמי מלחמה 2 הוא בהיותו זחליל-שלם — אך עודו פתוח.

על שמרנות וגמישות במחשבה הצבאית

(המשך מעמ' 27)

באותם טוחים, ובאותו קצב, שתובעים הזמן וה-מרחב, — בכל התהליך הארוך והמורכב הזה, השכלנו לשמור על המזיגה הנכונה בין שמרנות וגמישות, בין יציבות ודינמיות. ואף אם יצירת מזיגה זאת ושמירה על שיווי-משקל זה, לא תמיד היו בגדר מלאכה קלה, הרי בסיכומי-שלי-דבר בוצעה מלאכה זו בהצלחה.

האותות בעולם ובמרחבנו מבשרים שיהיה על כוחותיה המזוינים של ישראל לעמוד בפני שלב-התפתחות חדש. ניתן לשער כי הפתרון בדרך-הסינתזה, אשר עמד במבחני-העבר, ידריכנו גם לקראת הבאות.

סא"ל (מילואים) ד"ר י. בר

גם ההסטוריה-הצבאית העתיקה שלנו, ועוד יותר זו החדשה, כוללות דוגמאות רבות ומאל-פות של אותה היאבקות בין שמרנות וגמישות אשר התנהלה תמיד ומתנהלת עד היום, בכל הגופים הצבאיים, כגדולים כקטנים.

לא נפריו אם נאמר שבכל שלבי ההתפתחות שעברו כוחות-הבטחון העבריים — מ"השומר" עד ארגון-ה"הגנה", בהפיכת ארגון זה ממסגרת רופפת למכשיר צבאי לאומי, ובהפיכתה אח"כ מגוף מיליציוני-בעיקרו לצבא ממלכתי-סדיר, ובסופו-שלי-דבר בטיפוח צבא זה לקראת כושר לממש את האסטרטגיה-ההגנתית הכללית בשי-טות אופרטיביות וטקטיות יזומות המותאמות